

לע"ג ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"ג מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

המאמר בשבתורה

שַׁבַּת אוֹרָה

אזהרה המורה! העלון מיועד אך ורק לרציניים שיודעים את השיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים.

ויקרא

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

וכך דיבר הקדוש רבי אלחנן וסרמן הי"ד בברנוביץ בשנת תרצ"ז (קובץ מאמרים) כשהיו לאחרים אילו שהן תוכניות, אך אפשר להפחיד את אותו צורך היטלר יש"ו, והביא על זה את דברי אדונו הגר"א שכתב: מה שמתרחש כאן למטה, הוא דוגמא למה שמתרחש באותה עת למעלה. וממילא אמר להם שצריך להבין, שאם זה לא יהיה הצורך הזה, יהיה צורך אחר. והביא רבי אלחנן על זה דוגמא, מחנות של פירות, שיש בו חלון ראה, וערוכים בו כל מיני פירות מלאכותיים, בעיצוב פלסטיק, תפוחים, אפרסקים, שיפיים, שאין בהם עצמם לא טעם ולא ריח, אבל יש בהם כדי ליתן דוגמא ולהחמיש מה יש בחנות פנימה, וזו כוונת הגר"א: כל המאורעות המתרחשים כאן, אינם אלא להראות לנו "דוגמא של מעלה" ולכן צריך לדעת לטפל בשורש הבעיה שהוא הקטרוג למעלה, להרבות תורה, תפילה ועבודה. והוה הביאור בתפילה שאנו מתפללים "סתום פיות משטינו ומקטרגינו" הכל שם למעלה. ואנו רואים כאן כזו סכנה, עלינו לדעת מזה לפחד מהקורה שם למעלה. בודאי לא דורשים מאיתנו מה שלא יכולים להגיע, אבל יש חובה להשתדל יותר, להגיע יותר.

(רבי אליהו דסלר זצ"ל)

סיפר פעם רבי יעקב גלינסקי זצ"ל מעשה נפלא, בצעירותי, פתח רבי יעקב את סיפורו, למדתי בישיבה קטנה ב"קרייניק", תקופה זו של הישיבה הקטנה, מתאפיינת כידוע בעליות וירידות בעבודת השם, ויש שמאברים קצת מהחשק ללימוד, גם אותי פקדה חולשה בחשק ללימוד התורה, ולפיכך פקד עלי ראש הישיבה, שהבחין במתחולל אצלי, לנסוע לעיר ביאליסטוק, בה שכנה הישיבה המרכזית של "נובהרודוק", ובידי שיגר מכתב לאחד מהבחורים המבוגרים, בו ביקשו לדאוג לי ולחזק אותי, כך יצאתי ל"ביאליסטוק" הרחוקה מעירי, כארבעים ושנים ק"מ, לילה שלם שולטתי בדרכים, ורק למחרת לפנות ערב, הגעתי למחוז חפצי. מיד כאשר הגעתי, העברתי לאותו בחור מבוגר, את המכתב מראש הישיבה, וציפיתי כי מיד לאחר שיקראנו, הוא יתחיל תיכף ומיד במלאכה שהוטלה עליי, להדריכני ולחזקני, מה הופתעתי, כאשר אחד שקרא הבחור את המכתב ועיין בו, הוא פנה אלי ואמר לי, יודע הינך מה שכתב רבנו יונה, "אם האדם לא יעורר נפשו מה יועילו המוסדים" (שערי תשובה) שער שני כלומר: אפשר לדבר מוסר, אפשר לעסוק בחיזוק רוחני, אך אם האדם לא יתעורר מבפנים, מאומה לא יעזור לו. שמע לעצתי, אמר לי אותו בחור מבוגר, צא החוצה, ודך אל בית המדרש על שם "ליבא רחל" ברחוב השלישי מכאן, בבית מדרש זה נוהגים אנשי העיר להתפלל שחרית בלבד, בשאר שעות היום המקום ריק מאדם, ולפיכך מקובל אצלנו בישיבה, שכאשר בחור מבקש להתחזק בידתא ה', הוא ניגש לבית מדרש זה, נוטל עמו את ספר "חובת הלבבות" ולומד בפינה לאור הנר, אף אתה לך לשם למד שעה שלימה מוסר, ואז "כשתחמם" מעט, ניתן יהיה להתחיל בעבודה. הלכתי לבית המדרש "ליבא רחל", המשיך רבי יעקב גלינסקי זצ"ל לספר, וחשיבה קידמה את פני, משנכנסתי פנימה, הבחנתי באור קטן הבוקע מעזרת הנשים, התקרבותי יותר ולפתע שמעתי קול משתפך, בהתעוררות עצומה, וחזר על מאמר חז"ל "אמר ליה שמואל לר' יהודה... אמר ליה שמואל לר' יהודה שינגא שינגא שינגא חטוף ואכיל חטוף ושתה חטוף חטוף חטוף חטוף דעלמא דעלמא דעלמא דאולינן מיניה כהילולא דמי חטוף ואכיל חטוף ושתה חטוף חטוף חטוף חטוף... לימוד מתוק זה וערכות נעימה זו, כבשו את ליבי עומק משמעות דברי חז"ל, פילחו כחץ את ליבי, ולא נצרכת לי יותר מזה. למחרת ארוזתי מכלי וחזרתי לישיבה ב"קרייניק". לחטוף עוד ועוד. עד כאן הסיפור, אמר רבי יעקב, ובפנותו אל השומעים, הוסיף "רבותי היודעים אתם מי היה אותו בחור אלמוני שלמד מוסר בהתעוררות עצומה? זה היה רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל בעל הקהילות יעקב-והסטייפלער] הוא אשר חזר ואמר "חטוף חטוף חטוף חטוף" והוא אשר חטף וחטף כל ימי עד שכאן זכה להיות "גדול הדור". (אזהרה משה)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

ויקרא אל משה: יומה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין" (רש"י). בודאי היה הקב"ה יכול להאציל מחכמתו על משה שיתבונן אפילו בלי הפסקה, אלא שהכתוב בא ללמדנו דרך ארץ שלא יסמוך אדם על שכלו וחריפתו, ויאמר קל ומהיר אני לתפוס דברים בענין קל, כי הרבה תקלות ושגיאות צפויות לו בדרך של פזיזות, "אגב חורפיה שבשעתא", וילמוד ממשה לעשות הפסקה בין ענין לענין (ש"י על התורה) מאהל מועד לאמר: "צא ואמור להם דברי והשיבני אם יקבלום" (רש"י). למה ביקש הקב"ה רק בקדבנות שמשה יביא הסכמת ישראל? ויש לומר כיון שהתורה ניתנה על ידי כפייה, "שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית" (שבת פח). והנה אצל קרבנות נאמר "לרצוננו" שלא ברצון הווי חולין בעזרה, לכן צוה ד' את משה לשאול את ישראל אם מקבלים את דבר הקרבנות ברצון, אבל ביתר המצוות אין איסור אף אם מקיימים באונס לכן לא הקפיד הקב"ה אם מקבלים את דבריו(אמרי שפר)

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מקום: מכס ולא כולכם להוציא את המומר מכס בכס חלקתי ולא באומות(חולין ה). יהודי וגוי. שניהם עובדי ע"ז. שהביאו קרבן מקבלים אותו מן הגוי ואין מקבלים מהיהודי מפני שהגוי שגולד ונתחנך בעבודת אלילים וניצץ רעיון במוחו שיש "מנהיג לבידה" הוא אלוקי האלוקים וארוני האדונים. ושולח קרבן לבית האלוקים אשר בירושלים הרי הוא "מתקדם". ואפשר לקוות, שברבות הימים יעזוב את אליליו וישבו אל האמונה הטהורה; ולכן מקבלים קרבנו, כדי לקרבו ולהביאו תחת כנפי השכינה! אבל ישראל, שגולד ונתחנך על ברכי האמונה הטהורה והתחיל משתף את האלילים בעבודת אלוקים חיים, הרי הוא סר מן הדרך, ואם נקבל ממנו קרבן, נשקיש ע"י זה את המיית לבו וגעועיו אל האמונה בקל יחיד, ויאמר בלבו, הלא גם את אלוקי השמים אני עובד. אדרבה אם לא נקבל ממנו עד שיפרוש מע"ז, יבין. כי אין לשותף את האלילים עם אלוקי אמת ועליו לבחור בין האמונה הטהורה ובין האמונה בהבל וריק ואז אולי ישוב אל ה' וירחמהו. (אחניים לתורה)

נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה: כאן מאריכה התורה אס זה חטא של כהן המשיח או של כל כול ישראל, או נשיא, או יחיד שחטא בשגגה - כל אחד ודינו. מה הענין להביא קרבן כשזה היה בשוגג, הרי הוא לא התכוון למרוד ומרוע צריך הוא כפרה? האלשיך מבאר, כי אם חטא כעת, אומנם זה היה בשוגג, אך זה מראה שנפשו לא טובה מחטא קודם ועל ידי זה נכשל כעת בשוגג. כי הרי אפילו בהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן, צדיקים עצמם לא כל שכן. ואם בכל זאת נכשל בחטא, סימן ואות הוא שנפשו פגומה מחטא קודם וזה גרם לו עתה לכשלון. וכיון שכן הוא, צריך להביא קרבן לכפר על נפשו הפגומה. (שערי משה)

נפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע וגיונפשו כי תחטא" - אם הנפש לא תמלא את יעודה ושלחותה - "ושמעה קול אלה" - למרות ששמעה את השבועה אשר השביעה בשמים, לפני שהורידה לעולם הזה: תהא צדיק ואל תהי רשע, "והוא עד" - והרי משימתו של אדם מישראל היא להיות עד למלכות שמים, ככתוב: "אתם עדי" - או ראה או ידע" - הרי הוא ראה במעמד הר סיני ויודע הוא זאת, ככתוב: "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו" - "אם לא יגיד" - אם לא יפרסם את עדותו בעולם על ידי מעשיו והליכותיו, אזי "ונשא עונו" - יתחייב לשאת באחריות לגבי העוון הזה. (לבוש יוסף)

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"פרפראות"

רבי אהרן צבי קעלער זצ"ל, רבה של שומקוט, למרות שהיה צדיק גדול וישב בד' אמות של הלכה, היו לו מספר מתנגדים בתוך קהלת "בעיקר השמיץ אותו חייט אחד שאמר תמיד למתפללים, כי הרב לא יודע לשאת דרשה משלו, כי כל דברי התורה שהרב אומר בבית הכנסת, הוא דולה מהספר "צאנה וראנה", מה שאשתו של החייט, כמו כל הנשים הצנועות בישראל, קוראות בכל שבת אורי צהרims. הדברים הגיעו לאזניו של הרב, מה עשה הרב? לפני כל דרשה לקח את ה"צאנה וראנה" מאשתו הרבנית ועיין בו, כדי לדעת מה לא להגיד. פעם אחת בשבת בבוקר, כשהיה פתוח לפניו ה"צאנה וראנה", נכנס השמש של בית הכנסת כדי לקרוא לרב שיבוא כבר להתפלל, כי הצבור ממתין לו. כשחזר השמש לבית הכנסת, פירסם בין המתפללים, כי אכן צודק החייט, מכיון שהוא ראה בעיניו, כי הרב אמנם מתכוון לדרשה מ"צאנה וראנה".

(עולמו של אבא)

"ענין של טעם"

הטעם שתיקנו לומר קדושה (קדוש קדוש קדוש ד... בברכת "יוצר אור". כתב "אבודרהם", שזה להוציא מלבם של מכחישים, שאומרים, עוב ה' את הארץ ונתן הממשלה לשמש ושאר המאורות, והם עושים כחפצם ככל אשר ירצו. ואינו כן, שאינם זזים אלא במצות בוראם ית"ש, שהרי כל צבאי מעלה מקדישים ומיחידים אותו שהוא בורא הכל ומושל בכל.

"מפי כתבם"

התורה הקדושה היא בבחינת "חכו ממתקים וכולו מחמדים" (שה"ש ה' טו), והיה צריך להיות שכל חילוני או להבדיל גוי, ואפילו הנבער ביותר, ירדוף אחרי חיים של תורה ויהדות, שהרי אין בנמצא חיים נפלאים כחיי תורה. פעם בבחורות נסעתי במונית מתל אביב. נשאר מקום אחד פנוי, הגיעו שני אנשים והחלו להתווכח מי הגיע ראשון ומי יסע במונית זו. ואז בפעם הראשונה שמעתי את היחס האמיתי שמייחסים הבריות לבן תורה, כשאחד מהם אמר לשני: "תשאל אותו" - והוא מכוין אלי, "הוא דתי, הוא לא ישקר". עניתי שלא ראיתי ואיני יכול לפסוק. אח"כ שאלתי את אותו אחד: "אתה דתי?" "לא". "זה טוב לשקר?" "לא". "אם כך למה אתה עצמך אינך בוחר להיות דתי?"... שאלה זו נשארה ללא מענה... דוגמא נוספת: לפני שנים רבות התלמוד-תורה בעיירה ירוחם לא היה בבנין נפרד, ולמדו ברירה בתוך בנין מגורים. תוך כדי להט הלימוד הילדים הרימו את קולם בצעקות והדבר הפריע לאחת השכונות, שפרצה לחיידר בקללות וגידופים כנגד הדתים והחרדים. פניתי אליה בשאלה: "תחשבי בלבך, את נוסעת בליילה בדרך החשוכה שבין דימונה לירוחם, ולפתע ארעה תקלה במכוניתך והיא נעצרת. השעות הן שעות הלילה המאוחרות ואת לברך בצד הדרך. מה היית מעדיפה באותה השעה, שיעצרו לידך שני חברים עם עגילים באוזן, או שמא אחד כמוני?... וכי ממני היית פוחדת?... ומהם?... א"כ מדוע כעת את חושבת שאנו כל כך גורעים?"... כל אדם אשר ענינו בראשו רואה את ההבדל בין ילד הלומד ב"חיידר" לילד הלומד במסודות החינוך האחרים. בין בחור ישיבה למי שאינו כזה. וכבר ראינו שגם הם מכירים בכך. מה, אם כן, מונע מהם ללכת בדרך זו? ויותר, מה גורם להם לסלוד ולהסתייג ממי שכן הולך בדרך זו? (רבי שמשון פינקס זצ"ל)

"מקום לשאלה"

שאלה: הדין הוא שמי שבידך על דבר שגדל באדמה, ברכת "בורא פרי העץ לא יצא ידי חובת הברכה, איך יתכן דבר שברכתו בורא פרי האדמה, אף אם ברכו עליו בורא פרי העץ יצאו [בדיעבד]?

תשובה: ענבי בוסר (פחות משעור של פול הלבן) ברכתם בורא פרי האדמה, אולם מי שבטעות בידך עליהם "בורא פרי העץ" יצא ידי חובת הברכה, שהרי סוף סוף אכן אותם ענבים יצאו מן העץ (מסאין כן בדברי שגדל באדמה, אם מכדי "בורא פרי העץ" לא יצא, כיון שאין אמת בברכתו שפרי האדמה יעלהו אינו יוצא מן העץ) (מן אברהם אורח חיים סי' ר"ו וברפ"ט ס"ט)

מחיתי קעב פשעיןך וְקַעַן חטאותיך שובח אלי כי נאלתיך: רבי אברהם יצחק הלוי וינקלשטיין זצ"ל נולד בשנת תרנ"ט, בעיר המחוז מריאמפול, בדרומה של ליטא. הוא גדל הרחק מחיי תורה, ואף נשא אישה נכרית, רח"ל, שילדה לו בן אחד. במשך הזמן עבר לסלבודקה שבקובנה, ועבד שם כמנהל חשבונות. היות שמראה פניו לא הסגיר את יהדותו, המשיך לנחל את חייו ללא חשש גם לאחר הכיבוש הגרמני, ויום אחד החל לחשוב על מצבם של אחיו היהודים, ובסקרו את המאורעות העוברים עליהם עלו בליבו מחשבות על האמונה, האם עם ישראל הוא העם הנבחר? אצל מי נמצא האמת? אביו, שכבר מוזמן לא היה בחיים, נגלה אליו בחלום ופתר לו את החידה מכיון שונה לחלוטין: "דע לך, בני, שהאמת עם בני ישראל, אבל אי להם לבניו של מקום אשר חטאו והשחיתו, ואביהם שבשמים נפרע מהם". החלום המרהים חרת בנפשו רושם בל ימחה, ועוררו לשוב אל אביו שבשמים. מכאן ואילך חזר בתשובה שלמה עד שנהפך והיה לאיש אחר. ארבעים ושתיים תעניות התענה, והרבה תפילה לקב"ה שיקבלו בתשובה שלמה. בשנה ומחצה התנהל כך לעצמו, עד שהחליט כי בעצם כוונת אביו הייתה, כי יצטרף לאחיו וישתתף בגורלם. הווי אומר, לעזוב את מצבו הבטוח מחוץ לגטו, ולצאת אל אחיו היהודים לראות ולהשתתף בסבלותם. אז גמר בליבו להיכנס לגטו קובנה והיה מהרבי מרדכי צוקרמן זצ"ל, ידידו ורעהו של רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל בניטו קובנה, ואשר פעל יחד עם ה"בעל תשובה" גדולות ונצורות בשנות המלחמה ולאחריה, הסביר לימים את משמעות הרבר. "היה זה צעד לא פשוט כלל. הוא היה יכול להמשיך לשהות כל הזמן אצל אשתו הנכרית והיה שמור מהנאצים, כיון שלא ידעו שהוא יהודי. אבל הוא נכנס לגטו, והיה זה בשנה השלישית של הגטו - שנה קשה מאוד. והוא נעשה בעל תשובה נפלא מאוד". על מה שקרה עימו מכאן ואילך מספר הרב זלמן קרממן: "בבלוק האבן שבו התגורר ר' מרדכי, נערך מניין קבוע בלתי רשמי לכל המבקשים להתפלל, בניגוד להוראת המפקדה הנאצית האוסרת כל תפילה. יום אחד, בשבוע מעבודתי הלכתי להתפלל ערבית, וראיתי במקום יהודי לא מוכר. דומני אז כבן חמישים. מאן דהו ביקש ממני ללמוד עם אותו אדם סידור וחומש, דברים בסיסים וראשונים ביותר. הסכמתי. וכך, מדי יום ביומו, לעת תפילת הערב, הייתי פוגש בו ומלמדו את האל"ף-ב"ת ביהדות. בהודמנות אלו סיפר לי כמה פעמים את סיפורו. האיש היה כה חזק ואיתן בדרכו החדשה, עד כי לא הגיח לדלג אף על יום אחד של לימוד. השאיפה להתקדם ולהשתלם בערה בעצמותיו, והוא ביקש להשלים וללמוד עוד ועוד. ערב אחד באתי והודעת לי כי היום אני עייף מאוד וחלש, ולא נוכל ללמוד. בל נשכח כי היה זה אחרי יום ארוך של עבודת פרך על ידי הגרמנים הארורים, ולא פעם בעבודות קשות במיוחד. ולא זו בלבד, אלא שמקום העבודה היה הרחק מחוץ לגטו, מה שחייב ללכת שעה ארוכה ברגל, בגשם ובשלג, גם הלוך וגם חוזר. שמע הבעל-תשובה את הודעתי והתאכזב מרה. זה לא יאמן, אבל האיש המבוגר הזה פרץ בכבי אמיתי מכל הלב, ממש בדמעות שלישי, ולא הותיר בידי כל ברירה. מובן שגם באותו ערב למדנו. עם הימים הפך לצדיק אמיתי, עובד ד' עם כל הלב ובכל הרצינות והמסירות. מי שפרס עליו את חסותו היה רבי מרדכי פוגרמנסקי, בכישוריו וסגולותיו הפלאיים בנה ועיצב את אישיותו של ה"בעל תשובה" והעלהו לדרגות נישאות, עד שמכיריו ויודעיו העירו בו שראו עליו את חותמו של רבי מרדכי. תיאורים רבים נשמעו על דרגתו הגבוהה בעבודת ד'. אך לדורות יסופר על פעולות הצלה עצומות שפעל בימים האיזמים ההם. בתוככי גיטו קובנה כלכל ופרנס את יושבי הגטו; לאחר המלחמה קומם וייסד מחדש את מוסדות הדת והקהילה בקובנה; פדה מאות! ילדים ממגורים ומבתי יתומים. בארץ ישראל ניהל מערכה נגד הממסד השלטוני שפעל להעברה על הדת של ילדי העולים, ויסד עבורם מקום לימוד יהודי אותנטי. בשרשרת ארוכה של מעשים גדולים וכביירים למען אחיו היהודים, מאז כניסתו מרצונו לגטו קובנה ועד ימי חיפה של מדינת היהודים, הצליח לפעול גדולות ונצורות למען העם ותורתו, להציל לחיים מאות אנשים, ועוד אלפי ילדי ישראל לחנך לתורה, כאשר רבים מהם יצאצאיהם ויושבים והוגים בתורה עד היום הזה. (רבי מרדכי פוגרמנסקי)

מפתגמי אור יתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

הממהר באהבה, ממהר בשנאה. (שבט יהודה)

הלשון אין בו עצמות, ומשבר עצמות. (עומר השכחה)

ראשית כל תקן את עצמך, ויחד עם זה את אלה המוכנים להקשיב לך. (ר' אליהו דסלר)